

ANITA CAŁEK

Biografia naukowa: od koncepcji do narracji

Konteksty poszerzające: Badania jakościowe w psychologii i socjologii

1.4. KONTEKSTY POSZERZAJĄCE: BADANIA JAKOŚCIOWE W PSYCHOLOGII I SOCJOLOGII

Badania jakościowe w psychologii i socjologii długo nie cieszyły się powodzeniem. Na szczęście sytuacja ta zmieniła się radykalnie, a owocem tych zmian jest między innymi wydanie w Polsce tłumaczeń znanych podręczników metodologicznych do prowadzenia badań jakościowych. Ponieważ są one zupełnie nieznane literaturoznawcom, ten krótki tekst ma na celu ich zwięzłą prezentację.

1.4.1. Prace Davida Silvermana

Dwie książki brytyjskiego socjologa Davida Silvermana, niedawno, bo dopiero w 2009 roku przełożone na język polski i wydane przez PWN, stanowią dobry punkt odniesienia dla wszystkich tych, którzy rozpoczynają analizy jakościowe, niezależnie od tego, iż nie jest to praca poświęcona badaniom biograficznym. Może jednak dać czytelnikowi bardzo dobrą orientację w kwestiach ogólnych dotyczących prowadzenia badań jakościowych – kontekst socjologiczny w tym przypadku można potraktować jako przykład zastosowania takich badań, z założenia wymagających indywidualnego dostosowania do danej dziedziny, w której są one wykorzystywane.

Tom *Interpretacja danych jakościowych*¹ zawiera zarówno zagadnienia teoretyczne, jak i metodologię badań, stanowi też wygodny przewodnik po sposobach konstruowania procedury badawczej w badaniach jakościowych. Pojawiają się zatem takie kwestie, jak specyfika badań ilościowych i jakościowych, wiarygodność badań jakościowych (również kwestie trafności, rzetelności i ogólności badań) oraz kwestie etyczne w badaniach jakościowych prowadzonych w naukach społecznych. Od strony metodologicznej opracowane zostały takie metody, jak wywiad, teksty (bardzo różnorodne, od danych statystycznych, dokumentów historycznych, przez e-maile, teksty prasowe czy ogłoszenia), obrazy wizualne.

Uzupełnieniem tych rozważań jest tom *Prowadzenie badań jakościowych* tego samego autora², prezentujący badania jakościowe w kontekście praktycznym: od sprecyzowania warunków stosowania metod jakościowych, poprzez przykłady takich analiz, aż do przedstawienia krok po kroku procedury badawczej: wyboru tematu, roli i zastosowania teorii, wyboru metodologii, wyboru przypadku (osoby badanej, próby), przygotowanie planu badania. Następnie pokazana została faza analizowania zebranych danych: gromadzenie rozproszonych materiałów, rozwinięcie ich o dodatkowe informacje, wykorzystanie do analizy programów typu CAQDAS, wreszcie – kwestie dbałości o wysoką trafność i rzetelność badań oraz ich ocena. Końcowe części podręcznika dotyczą już kwestii użytecznych raczej dla reprezentantów nauk społecznych (obejmują pisanie pracy naukowej, obro-

---

¹ D. Silverman, *Interpretacja danych jakościowych. Metody analizy rozmowy, tekstu i interakcji*, tł. M. Głowacka-Grajper, J. Ostrowska, Warszawa 2009.

² D. Silverman, *Prowadzenie badań jakościowych*, tł. J. Ostrowska, Warszawa 2009.

nę pracy doktorskiej, publikowanie rezultatów, a nawet zawierają sugestie co do poszukiwania pracy).

1.4.2. Metody badań jakościowych

Obszerne i dwutomowe wydanie książki *Metody badań jakościowych*³, pracy fundamentalnej dla tego rodzaju analiz, zredagowanej przez Yvonnę S. Lincoln i Normana K. Denzina ukazało się w Polsce również w roku 2009. Autorami tekstów zgromadzonych w obu tomach są badacze z wielu krajów (USA, Wielkiej Brytanii, Nowej Zelandii, Australii, Norwegii, Finlandii), w większości reprezentujący nauki społeczne: socjologowie, antropologowie, kulturoznawcy, medioznawcy i pedagodzy.

Wprowadzenie do tomu pierwszego kreśli mapę zagadnień najważniejszych dla współczesnych badań jakościowych, rekonstruuje także ich historię, przedstawia Innego jako przedmiot takich badań.

Pierwszy tom obejmuje zagadnienia dotyczące obszaru badań jakościowych, różnych paradygmatów tych badań (również najnowszych, takich jak studia kulturowe, teoria queer, badania feministyczne i postkolonialne), strategii badawczych (wraz z rozstrzygnięciem takich szczegółowych kwestii, jak przeprowadzanie studium przypadku czy dyskusja na temat teorii ugruntowanej).

W tomie drugim pojawiają się kwestie metodologiczne oraz związane z interpretacją danych. Szczegółowo i wieloaspektowo został opisany wywiad narracyjny oraz inne jego typy. Przedstawiona również została obserwacja czy analiza rozmów oraz tekstów. Osobna część została poświęcona zagadnieniu interpretacji: analizowane są tutaj rozmaite dyskursy czy praktyki pisania. Zamykająca tom drugi część kreśli perspektywy badań jakościowych w przyszłości.

---

³ *Metody badań jakościowych*, red. N.K. Denzin, Y.S. Lincoln, t. 1-2, Warszawa 2009.